

Rechtspraak

OMVANG ARBEIDSVERMOGENSSCHADE; ABSTRACTE BEREKENING KOSTEN HUISHOUDELIJKE HULP

**Rb. Zwolle 16 februari 2000,
rolnr. 46427 HA ZA 99-350 (Keller/Univé)**

Feiten en procesverloop

Het gaat hier om een wel zeer sprekend geval van predispositie: de letselschade van een arbeidsongeschikte die in zijn invalidenwagen wordt aangereden door een tractor. Keller lijdt sinds 1977 aan een aandoening die in 1988 is gediagnosticeerd als fibromyalgie.¹ Het verloop hiervan is doorgaans progressief, dat wil zeggen dat de lichamelijke mogelijkheden afnemen. In 1980 is Keller in de Ziektewet gekomen en sindsdien heeft hij niet meer gewerkt. Via WAO en WW is hij in de bijstand terechtgekomen. Keller beschikte over een aangepaste fauteuil met opsta-mechanisme, had last van zijn nek en gebruikte op beperkte schaal pijnmedicatie. Buitenshuis verplaatste hij zich in een invalidenwagen. Op 5 april 1996 is Keller in die invalidenwagen van achteren aangereden door een tractor die werd bestuurd door de verzekerde van Univé. Volgens medische rapportage heeft het ongeval whiplash-letsel veroorzaakt, alsmede de verergering van de fibromyalgie-symptomen, en als secundair effect een sterke vermagering.

Univé heeft aansprakelijkheid erkend; in de procedure staat alleen de omvang van de schade ter discussie. Volgens Keller was zijn conditie voor het ongeval, met name wat betreft het ontbreken van pijn en de aanwezigheid van een aantal functies, nog alleszins bevredigend, en zijn zijn huidige klachten voor een groot deel aan het ongeval te wijten. Univé stelt daarentegen dat de lichamelijke mogelijkheden van Keller voor het ongeval al zodanig beperkt waren dat deze door het ongeval slechts in geringe mate kunnen zijn afgenomen. Een aanbod van Univé om het percentage blijvende invaliditeit als gevolg van het ongeval te stellen op 10% is door Keller van de hand gewezen.

De ironie van het lot wil dat Keller vlak voor het ongeval heeft meegewerkt aan een artikel in de Telegraaf, waarin de ernst van zijn (in het verleden niet erkende) ziekte en zijn beperkingen breed worden uitgemeten. Keller zegt daarin onder meer: 'je verrekt van de pijn, je kunt geen kopje meer optillen, je vrouw moet je helpen met wassen. (...) Ik wil een 'normaal' leven zo lang mogelijk volhouden, voordat ik straks volledig invalide ben en waarschijnlijk alleen nog maar in bed kan liggen.' Niet geheel onbegrijpelijk worden deze uitspraken thans door Univé aan Keller voorgehouden. De rechtbank acht echter termen aanwezig om Keller niet volledig aan zijn ontboezemingen in de Telegraaf op te knopen:

'Aan het Telegraafartikel komt in die zin betekenis toe, dat ervan moet worden uitgegaan dat Keller, zoals ook blijkt uit door hem overgelegde medische rapportage, voorafgaand aan het ongeval reeds sterke functie-capaciteitsbeperkingen had ten gevolge van

de aandoening fibromyalgie. Keller zal ook niet ontkennen dat hij jarenlang heeft gestreden voor erkenning van zijn aandoening, dat hij aanpassingen in zijn interieur had verkregen en dat hij zich buitenshuis – getuige ook het ongeval – voortbewoog in een invalidenwagen. De rechtbank wil echter wel aannemen dat het verhaal van Keller, althans de weergave daarvan in het artikel, enigszins gechargeerd is geweest. Van meer betekenis voor de bepaling van de omvang van de schade is, dat er volgens rapportage van Dr. R. Soerjanto, in zoverre door Univé niet bestreden, ten gevolge van het ongeval bij Keller sprake is van een verergering van de fibromyalgie-symptomen, toevoeging van symptomen van het whiplash-syndroom en sterke vermagering.'

De rechtbank waagt zich niet aan het vaststellen van een percentage ongeval gerelateerde blijvende invaliditeit. Bij de bepaling van de immateriële schade overweegt zij dat het whiplash-letsel bij Keller, anders dan in door hem aangehaalde jurisprudentie, weliswaar niet heeft geleid tot arbeidsongeschiktheid, althans niet tot het verlies van een betrekking, maar dat het maar zeer de vraag is of de teruggang van een gezonde status naar arbeidsongeschiktheid zoveel erger is dan het verlies van een aantal mogelijkheden om zich nog redelijk zelfstandig in de maatschappij te handhaven, zoals in dit geval aannemelijk is. De rechtbank acht een smartengeld van f 25.000 passend.

Bij de bepaling van de materiële schade stelt de rechtbank voorop dat de schade ten gevolge van het ongeval niet nauwkeurig kan worden vastgesteld:

'Dit brengt mee dat die schade dient te worden geschat. Een verdere concretisering dan hierna geschiedt zou slechts leiden tot een schijnnaauwkeurigheid en blijft derhalve achterwege.'

Keller heeft een jaarschade gekapitaliseerd die bestaat uit diverse schadeposten. Een aantal opgevoerde uitgaven wordt door de rechtbank teruggesnoeid van f 7.000 naar f 1.000 per jaar, onder meer omdat het naar haar oordeel eenmalige kosten betreffen of kosten die (deels) aan de voor het ongeval reeds bestaande aandoening van Keller moeten worden toegerekend. Daarna komt de in geld uitgedrukt belangrijkste schadepost aan de orde, namelijk de hulp die zijn echtgenote hem verleent bij de algemene dagelijkse levensverrichtingen (ADL). Door Thuiszorg is Keller bij de ADL professionele hulp aangeboden voor 8 uur en 45 minuten per week. De rechtbank overweegt in dit verband:

'Naar het oordeel van de rechtbank betreft het hier, gelet op het aanbod van Thuiszorg, noodzakelijke hulp, hebben Keller en zijn echtgenote op redelijke gronden ertoe kunnen besluiten dit

1. Fibromyalgie (men spreekt ook wel van wekedelenreuma) is een chronische ziekte met als symptomen onder andere spierpijn in het bindweefsel en vermoeidheid.

in eigen hand te houden en brengt de huidige stand van de jurisprudentie (HR 28 mei 1999, Gemeente Losser/De Vries) mee dat terzake een vergoeding op zijn plaats is. Het door Keller gehanteerde tarief van *f* 15,- per uur is redelijk, het door hem gehanteerde aantal uren is echter aan de hoge kant gelet op het in de hiervoor besproken brief gedane aanbod voor professionele hulp. De rechtbank houdt derhalve rekening met vermogensschade, bestaande uit hulp bij de ADL, tot een bedrag van *f* 7.000,- per jaar.’

Hierna overweegt de rechtbank:

‘Bij dit alles moet echter rekening worden gehouden met de omstandigheid dat, het ongeval weggedacht, de aandoening fibromyalgie in de regel een progressief verloop heeft. Zelfs aannemende dat de weergave in het Telegraafartikel gechargeerd is, zal Keller toch moeten erkennen dat er vanaf het moment dat hij in 1977 voor het eerst klachten kreeg via zijn arbeidsongeschiktheid in 1980 tot het moment dat hij in 1996 in zijn invalidenwagen werd aangereden, sprake was van een afname van zijn lichamelijke vermogens. Derhalve is aannemelijk dat Keller in de toekomst ook zonder ongeval in toenemende mate behoefte zou hebben gehad aan (medische) zorg met bijbehorende kosten. Bij de kapitalisatie van de jaarlijkse materiële kosten moet er dus vanuit worden gegaan dat de aan het ongeval toe te rekenen weerkerende kosten in de loop der tijd worden verdrongen door de kosten die Keller anders ook zou hebben gehad.’

Alle omstandigheden en factoren in aanmerking genomen komt de rechtbank schattenderwijs tot een gekapitaliseerde materiële schade van *f* 80.000.²

Commentaar

1 Vermindering looptijd schade wegens predispositie

1. ‘The tortfeasor takes his victim as he finds him’: het is vaste rechtspraak dat bij letselschade ook de gevolgen die zijn terug te voeren op een bijzondere lichamelijke of geestelijke zwakte van de benadeelde als het gevolg van de onrechtmatige daad of wanprestatie aan de aansprakelijke partij moeten worden toegerekend.³ Volgens de Hoge Raad kan hierop slechts een uitzondering worden gemaakt onder bijzondere omstandigheden, bijvoorbeeld wanneer de benadeelde zich, zijn persoonlijke omstandigheden in aanmerking genomen, onvoldoende inspant om een bijdrage te leveren aan het herstelproces.⁴ Het gaat hier om een deelregel voor de causale toerekening ex artikel 6:98 BW. Deze regel is slachtoffervriendelijk, maar heeft ook iets evenwichtigs: valt de schade lager uit omdat de benadeelde juist uitzonderlijk gezond is of anderszins in staat om de schade bovengemiddeld te beperken, dan leidt dat vanzelfsprekend voor de aansprakelijke partij tot een voordeel. De uitzondering die de Hoge Raad noemt (te weinig inspanssen voor herstel), kan worden gezien als een voor de hand liggende toepassing van de schadebeperkingsplicht zoals die in het algemeen op de benadeelde rust en waar-

van de schending kan leiden tot toepassing van artikel 6:101 BW (‘eigen schuld’).

2. In het kader van de causaliteit kan de predispositie van de benadeelde dus niet tot een vermindering van de vergoedingsplicht leiden. Maar in het kader van de schadewaardering kan dat wél: bij de begroting van de schade kan worden aangenomen dat de benadeelde, ook als hem geen ongeval zou zijn overkomen, toch door zijn zwakke constitutie vervroegd ziek of arbeidsongeschikt zou zijn geworden of vervroegd zou zijn overleden.⁵ Voorbeelden uit de gepubliceerde rechtspraak van predisposities die hebben geleid tot het aannemen van een verminderde looptijd van de schade zijn: door een te hoog lichaamsgewicht ernstig versleten knieën,⁶ een neurotische persoonlijkheidsstructuur,⁷ een (in de betreffende uitspraak niet nader gespecificeerde) psychische predispositie,⁸ en een beperkte psychische draagkracht.⁹ Met het hier besproken vonnis van de Rechtbank Zwolle kan aan dit rijtje de aandoening fibromyalgie worden toegevoegd.
3. Geen verminderend effect van een predispositie op de vergoedingsplicht in het kader van de causaliteit dus, maar eventueel wél in het kader van de schadeberekening. Betekent dit nu dat hetgeen met de ene hand (ruime toerekening ex art. 6:98) wordt gegeven met de andere hand (schadewaardering ex art. 6:97) weer wordt teruggenomen? Nee, zover gaat het zeker niet. Voor een verminderend effect op de schade-omvang is vereist dat de predispositie volledig *zelfstandig* - dus de aansprakelijkheid scheppende gebeurtenis weggedacht - tot schade (inkomstenderving of kosten) zou hebben geleid, of althans met voldoende waarschijnlijkheid zou hebben kunnen leiden. De fibromyalgie van Keller is hiervan een goed voorbeeld: ook zonder de aanrijding door de verzekerde van Univé zou Keller naar alle waarschijnlijkheid in toenemende mate behoefte hebben gehad aan medische zorg en hulp bij de ADL. Daarom vormde Kellers aandoening terecht voor de rechtbank aanleiding tot een beperking van de looptijd van zijn schade. Dat is anders bij een predispositie die uitsluitend *samen* met de gebeurtenis waarop de aansprakelijkheid is gebaseerd tot schade(verhoging) leidt. Bijvoorbeeld een predispositie waardoor

2. Uitgaande van de door de rechtbank geaccepteerde jaarschade van in totaal *f* 8.000 komt dit neer op vermenigvuldiging met een factor 10. De leeftijd van Keller ten tijde van het ongeval blijkt niet uit het vonnis.

3. Zie Schadevergoeding (Bolt), art. 107 aant. 19; H.A. Bouman en G.M. Tilanus-van Wassenaer, Schadevergoeding: personenschade, Mon. NBW B37, Deventer 1998, hoofdstuk 2. T. Hartlief, TVP 2000, afl. 2, p. 29-30 vraagt er m.i. terecht aandacht voor dat de reikwijdte van deze regel vooralsnog is beperkt tot de onrechtmatige daad of wanprestatie die bestaat uit het veroorzaken van letsel. Buiten die gevallen kan in beginsel ook anders worden geoordeeld.

4. Zie onder meer de twee Antillenarresten van 8 februari 1985, NJ 1986, 136 en 137 (Joe/Chicago Bridge en Henderson/Gibbs), en HR 4 november 1988, NJ 1989, 751 (ABP/Van Stuyvenberg).

5. Eveneens vaste rechtspraak, ingezet met HR 21 maart 1975, NJ 1975, 372 (Aangereden hartpatiënt).

6. Rb Amsterdam 10 november 1982, VR 1984, 81.

7. Rb. Roermond 16 mei 1991, VR 1992, 72.

8. Hof Den Bosch 3 december 1997, VR 1999, 17.

9. Rb. Zwolle 17 november 1999, NJkort 2000, 14; PIV-Bulletin 2000, nr. 4, p. 7.

men langzamer dan normaal van bepaald letsel geneest. Zo'n predispositie krijgt uitsluitend vanwege dat letsel zijn schadeverhogend effect. Zonder dat letsel kan zo'n predispositie een leven lang sluimeren zonder ooit tot schade te leiden. Wanneer bijvoorbeeld bij een ober die door een aantal gasten in een discotheek zwaar wordt mishandeld, mede in verband met zijn psychische structuur een posttraumatisch stress-syndroom ontstaat,¹⁰ dan kan er in het algemeen niet vanuit worden gegaan dat de predispositie ook zonder het letsel op zeker moment tot inkomstenderving of ziektekosten zou hebben geleid, en is er dus geen plaats voor een vermindering van de looptijd van de schade.¹¹ Het komt er dus op aan om te onderscheiden tussen predisposities die *zelfstandig* tot schade zouden hebben geleid, en zij die hun negatieve werking uitsluitend krijgen *samen* met de aansprakelijkheid scheppende gebeurtenis. Predisposities van de eerste categorie kunnen aanleiding geven tot vermindering van de looptijd van de schade, predisposities van de tweede categorie kunnen dat niet.

4. Tot zover de theorie. In de praktijk spelen hierbij diverse problemen. Om te beginnen is het niet altijd even eenvoudig om uit te maken tot welke van de twee hiervoor genoemde categorieën predisposities een bepaalde persoonlijke kwetsbaarheid moet worden gerekend. De jurist is hierbij veelal afhankelijk van medische rapportage. In de praktijk biedt die lang niet altijd de gewenste houvast. Soms is de rapportage op dit punt in het geheel niet behulpzaam, bijvoorbeeld omdat zij zich beperkt tot de conclusie dat de huidige klachten van patiënt zowel zijn te wijten aan het ongeval als aan de predispositie en dat zij van geen van beide los kunnen worden gezien. Aan een dergelijk manco kan een onvoldoende op deze kwestie toegespitste vraagstelling debet zijn. Een adequate vraagstelling dwingt de rapporteur om zich expliciet uit te spreken over de vooruitzichten van de patiënt in de hypothetische situatie *zonder* ongeval, want het is alleen een uitspraak dááover die een grondslag kan bieden voor de te nemen juridische beslissing: een vermindering in de looptijd van de schade aannemen of niet.
5. Maar ook een op dit punt perfecte vraagstelling levert lang niet altijd de duidelijkheid op die men zou wensen, niet alleen vanwege de begrijpelijke beperkingen van de medische wetenschap, maar ook omdat men hier vraagt om speculaties van een soort waarvoor veel medici terugschrikken en waarmee zij in hun normale beroepsuitoefening niet vertrouwd zijn. Wanneer de beschikbare medische rapportage zich wél expliciet uitlaat over de vooruitzichten in de situatie zonder ongeval, gaat het veelal niet over zekerheden maar slechts over waarschijnlijkheden. Op dit punt had de rechtbank het bij Keller relatief makkelijk omdat Keller leed aan een predispositie die zich voor het ongeval reeds had gemanifesteerd en waarvan het progressieve verloop tot aan het ongeval empirisch kon worden vastgesteld. Maar vaak is deze kwestie veel speculatiever. Wie, zoals de benadeelde in een van de uitspraken waaraan ik zo juist refereerde,¹² door een te hoog lichaamsgewicht ernstig versleten knieën heeft, loopt stellig een bepaalde kans dat - anders dan door de litigieuze valpartij in een plotseling rem-

mende stadsbus - door een incident waarvoor niemand aansprakelijk is, zoals het zich thuis verstoppen of op straat in een kuiltje stappen, in een van die knieën een zogenoemde gewrichtsmuis losschiet, wat tot invaliditeit leidt. Maar hoe groot moet die kans zijn om op grond daarvan de looptijd van de schade te verminderen? En - hiervan niet te scheiden vervolgvraag - welke vermindering is dan op zijn plaats? Beantwoording van deze vragen lijkt bij psychische predisposities nog hachelijker dan bij lichamelijke.¹³ Het gaat hier om een exponent van de problematiek van de 'afweging van goede en kwade kansen' die zo vaak bij de waardering van schade onvermijdelijk is.¹⁴ Daarover valt veel meer te zeggen dan in dit bestek mogelijk is.¹⁵ Een hoofdlijn is in elk geval dat de benadeelde een zeker voordeel van de twijfel toekomt,¹⁶ zij het slechts binnen redelijke grenzen.¹⁷

II Abstracte berekening kosten huishoudelijke hulp

6. Met betrekking tot de hulp bij de algemene dagelijkse levensverrichtingen die Keller van zijn echtgenote ontvangt, hanteert de rechtbank een abstracte wijze van schadewaardering. De rechtbank verwijst daarbij naar het Johanna Kruidhof-arrest.¹⁸ Dit arrest heeft, zoals ik bij de lezers van dit tijdschrift bekend veronderstel,¹⁹ betrekking op de voor de genezing van een ernstig gewond kind noodzakelijke verpleging en verzorging door zijn ouders thuis. Alles wijst erop dat de Hoge Raad de deur voor een dergelijke abstracte schadeberekening niet al te ver heeft willen openzetten.²⁰ Waar de rechtbank thans de abstracte benadering toepast op de thuiszorg die een echtgenote voor haar invalide partner verricht, wordt in zeker opzicht een (kleine) stap verder gezet. Dat lijkt echter alleszins in de rede te liggen. Vóór het Johanna Kruidhof-arrest werd vergoeding voor onbezoldigde huishoudelijke hulp in het algemeen - dus zonder onderscheid in de soort van huishoudelijke bijstand - in de literatuur bepleit,²¹ in de buitengerechtelijke praktijk veelal

-
10. Vgl. Hof Leeuwarden 15 december 1993, VR 1994, 117.
 11. Bij andere psychische predisposities is dat weer anders. Zie bijv. Rb. Zwolle 17 november 1999, NJkort 2000, 14; PIV-Bulletin 2000, nr. 4, p. 7.
 12. Rb. Amsterdam 10 november 1982, VR 1984, 81.
 13. Zie hierover bijvoorbeeld D. Peepkorn, Juridische causaliteit: redelijk en adequaat?, in: Medische en juridische causaliteit, Inleidingen LSA 1990, p. 21.
 14. Vergelijk art. 6:105 BW (toekomstige schade). Een dergelijke afweging moet worden gemaakt in meer gevallen dan alleen bij toekomstige schade.
 15. Zie hierover, en over de vraag in hoeverre daarbij een 'proportionele' benadering op zijn plaats kan zijn, A.J. Akkermans, Theorie en praktijk van proportionele aansprakelijkheid, in: A.J. Akkermans, M.G. Faure en T. Hartlief (red.), Proportionele aansprakelijkheid, Den Haag 2000, p. 118 e.v.
 16. Zie HR 15 mei 1998, NJ 1998, 624 (Vehof/Helvetia).
 17. Zie HR 14 januari 2000, NJ 2000, 437 m.nt. CJHB (Van Sas/Interpolis).
 18. HR 28 mei 1999, NJ 1999, 564 m.nt. ARB (Gemeente Losser/De Vries).
 19. Zie de bespreking van het arrest door M.T. Spronck, TVP 1999, afl. 3, p. 68 e.v., alsmede A.F.J. Blondeel, Huishoudelijke hulpbehoefte als schadepost, TVP 1999, afl. 4, p. 75-79.
 20. Zie A.R. Bloembergen in zijn noot bij het arrest in de NJ onder 5, en de conclusie van A-G Spier voor het arrest. Zie voorts S.C.J.J. Kortmann, AA 1999, p. 661; Spronck, a.w.; Blondeel, a.w., alsmede S.D. Lindenbergh, NTBR 1999, p. 227 e.v.
 21. Zie A.R. Bloembergen, Schadevergoeding bij onrechtmatige daad, diss. 1965, nr. 75, p. 106, noot 2; G.T. de Jong, WPNR 5770 (1986), p. 79 onder 2.3; J.M. Tromp, Personenschade in de praktijk, Alphen aan den Rijn 1998, p. 73.

toegekend,²² en ook in de lagere overheidsrechtspraak wel toegevoegd,²³ zij het dat ook wel anders werd beslist.²⁴ De redenering van de Hoge Raad in het Johanna Kruidhof-arrest over de thuisverpleging door de ouders kan eveneens worden toegepast op huishoudelijke hulp door een echtgenoot.²⁵ De motieven die advocaat-generaal Spier in zijn doorwrochte conclusie voor abstracte berekening aanvoert, lijken ook hier van toepassing. Volgens Spier is voor abstrahering ten minste vereist:

* dat er een nauwe – niet noodzakelijkerwijs familiale – band bestaat tussen benadeelde en degene die deze tijd aan hem heeft besteed;

* dat het gaat om werkzaamheden die, indien door de benadeelde uitbesteed aan derden, voor vergoeding in aanmerking zouden zijn gekomen;

* dat er sprake is van een wezenlijk schrijnende situatie wanneer deze werkzaamheden onvergoed zouden blijven, waarvoor in elk nodig is dat het gaat om een relevant tijdsbeslag;²⁶

Bij de thuiszorg die Kellers echtgenote voor haar rekening neemt, lijkt aan al deze voorwaarden voldaan, al speelt wel een complicatie met betrekking tot de uitgespaarde kosten van professionele hulp (waarover zo dadelijk meer). Denkbaar is dat men zou aanvoeren dat in mindere mate sprake zou zijn van een schrijnende situatie wanneer de werkzaamheden van Kellers echtgenote onvergoed zouden blijven. Zelf zou ik menen van niet. Ik betwijfel ernstig of het minder diep ingrijpt in het leven van de betrokkenen wanneer een echtgenote haar partner voor de rest van zijn leven dag in dag uit assisteert bij dagelijkse levensverrichtingen zoals opstaan, wassen en aankleden, dan wanneer ouders de verpleging en verzorging op zich nemen van een ernstig gewond kind. Dit blijft natuurlijk een kwestie van appreciatie. Maar in geen geval spreekt het mij aan om aan een eventueel aan te nemen gradueel verschil in schrijnendheid een principieel verschil in rechtsgevolgen vast te knopen. De oplossing behoort dan te worden gezocht waar ook de aanleiding ligt, te weten in de nuance, waarvoor toepassing van de Johanna Kruidhof-formule alle ruimte biedt. Het gaat immers om abstracte schadeberekening. Daarbij komt de rechter een grote vrijheid toe. Zo kan hij de opgevoerde schade ook slechts gedeeltelijk abstract berekenen.

7. Zoals gezegd bestaat bij de hier abstract berekende kosten van huishoudelijke hulp wel een complicatie met betrekking tot de uitgespaarde kosten van professionele hulp. Het lijkt duidelijk dat een centraal argument voor abstracte schadeberekening is gelegen in de omstandigheid dat professionele steun kan worden gezocht waarvan de kosten door de aansprakelijke partij zouden moeten worden vergoed.²⁷ In dit verband overweegt de Hoge Raad:

‘Opmerking verdient dat de rechter bij deze wijze van begroten geen hogere vergoeding ter zake van verpleging en verzorging zal mogen toewijzen dan het geschatte bedrag van de bespaarde kosten van professionele hulp.’²⁸

Nu kan de huishoudelijke hulp die hier aan de orde is, tegen zeer uiteenlopende kosten extern worden verkregen. Zo geldt

bij gebruikmaking van de vanuit de AWBZ gefinancierde hulp van Thuiszorg een systeem van eigen bijdragen dat is gerelateerd aan het inkomen van betrokkene, kost hulp van een door het Ministerie van Sociale Zaken gesubsidieerde ‘witte werkster’ f 15 per uur (wat zou overeenstemmen met hetgeen ‘zwart’ gangbaar is), en bedragen tarieven van particuliere bureaus zo’n f 30 à f 35 per uur.²⁹ De rechtbank waardeert de door Kellers echtgenote verrichte werkzaamheden op een bedrag van f 7.000 per jaar. Dit op basis van een door Keller gehanteerd uurtarief van f 15 per uur. Er was een aanbod van Thuiszorg voor professionele hulp voor 8 uur en 45 minuten per week. Keller had een hoger aantal uren opgevoerd, het oordeel van de rechtbank komt neer op bijna 9 uur per week.³⁰ Ik weet niet wat de eigen bijdrage zou zijn geweest die Keller verschuldigd zou zijn bij gebruikmaking van de hulp van Thuiszorg, maar omdat hij in de bijstand zit, neem ik aan dat die (aanmerkelijk) minder dan f 7000 per jaar zou zijn. Het is echter geenszins zo dat de vergoedingsplicht van Univé zich onder alle omstandigheden tot die eigen bijdrage zou hebben beperkt. In verband met de gebrekkige beschikbaarheid (wachtlijsten), continuïteit (geen aanspraak op hulp van steeds dezelfde hulpverleners, feitelijk ook wisselingen van zorgverleners, uitval zonder tijdige vervanging) en kwaliteit (geen aanspraak op ervaren zorgverleners, beperkte zeggenschap bij het door de zorgverleners te verrichten werk) van de hulp via Thuiszorg wordt sinds enige tijd door de rechter onder omstandigheden wel geaccepteerd dat een benadeelde zich tot een commercieel bureau wendt waarbij de kosten daarvan door de aansprakelijke partij moeten worden vergoed.³¹ Ik meen dat ook in het onderhavige geval Keller en zijn echtgenote niet aan het maximum van de eigen bijdrage bij Thuiszorg hoefden te worden opgeknoopt en dat het door de rechtbank gehanteerde bedrag van f 15 per uur redelijk is. In het algemeen spreekt het niet aan om de door de onrechtmatige daad van een derde noodzakelijk geworden werkzaamheden van de ene gezinsgenoot voor de ander op een (veel) lager bedrag te waarderen enkel omdat het gezin in de bijstand zit. Waar het in het kader van de schadebeperkingsplicht om gaat, is dat de oplossing die de benadeelde kiest, alle omstandigheden van het geval in aan-

22. Vergelijk aanbeveling 7.5 van de Verbondscommissie schaderegelingsbeleid, gepubliceerd in VR 1984, p. 229 e.v., op p. 231, alsmede RvT februari 1999, VR 1999, 139.
23. Zie bijvoorbeeld Hof Arnhem 16 februari 1999, NJ 2000, 200.
24. Recentelijk nog door Hof Leeuwarden 30 december 1998, VR 1999, 66 (r.o. 23); Rb. Middelburg 11 maart 1998, NJ 1999, 41 (r.o. 4.15).
25. Evenzo Spronck, TVP 1999, afl. 3, p. 70 l.k.
26. Conclusie voor het arrest onder 3.33.
27. Zo wordt vergoeding van het verlies van vakantiedagen van de ouders voor de tijd die gemoeid was met het bezoeken van Johanna in het ziekenhuis door de Hoge Raad afgewezen omdat ‘het niet aannemelijk is dat professionele – betaalde – hulpverleners worden ingeschakeld voor ziekenhuisbezoek ingeval de ouders niet in de gelegenheid zijn het kind zelf te bezoeken’ (r.o. 3.4.1.) Hierop wijst ook Bloembergen in zijn noot in de NJ onder 10.
28. R.o. 3.3.2, laatste alinea.
29. Zie over dit alles Blondeel, a.w.
30. f 7.000: 52 weken à f 15 p/u = 8,97 uur = circa 8 uur en 58 minuten.
31. Zie Hof Amsterdam 25 juni 1998, VR 1999, 65; Hof Leeuwarden 30 december 1998, VR 1999, 66.

merking genomen, redelijk is. In het geval van Keller lijkt dat, zoals de rechtbank ook overweegt, zeker het geval.

Prof. mr A.J. Akkermans